

Amir Timur's Efforts to Establish a Centralized State

Professor (Acting) Kholmat Xidirov

Lecturer, Department of History Termez State Pedagogical Institute

Shakhboz Axmedov

Fourth-Year Student, History Education Program Termez State Pedagogical Institute

Abstract:

This article provides a comprehensive analysis of the political, military, and administrative activities of Amir Temur in the process of establishing a centralized state. The study examines, on a scholarly basis, the process through which Temur came to power amid the political fragmentation of Transoxiana in the second half of the fourteenth century, his policies aimed at creating a centralized system of governance, and the reforms undertaken to strengthen state institutions. Furthermore, the article highlights the fundamental principles of his state administration and explores the contemporary significance of his historical legacy.

Keywords:

Amir Temur, centralized state, Transoxiana, political system, military reforms, governance, *Temur Tuzuklari* (The Code of Temur).

Termiz davlat pedagogika instituti Tarix kafedrasi o'qituvchisi v.v.b professor

Xidirov Xolmamat

Termiz davlat pedagogika instituti Tarix ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi

Axmedov Shaxboz

AMIR TEMUR MARKAZLASHGAN DAVLAT TUZISH YO'LIDA

Annotatsiya: Mazkur maqolada Amir Temurning markazlashgan davlat barpo etish yo'lidagi siyosiy, harbiy va ma'muriy faoliyati kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqotda XIV asr ikkinchi yarmidagi Movarounnahrda siyosiy parokandalik sharoitida Temurning hokimiyatni qo'lga kiritish jarayoni, markazlashgan boshqaruv

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026**

tizimini shakllantirish siyosati hamda davlat institutlarini mustahkamlash yoʻlidagi islohotlari ilmiy asosda yoritilgan. Shuningdek, uning davlat boshqaruvi tamoyillari va tarixiy merosining zamonaviy ahamiyati ochib berilgan.

Kalit soʻzlar: Amir Temur, markazlashgan davlat, Movarounnahr, siyosiy tizim, harbiy islohotlar, boshqaruv, Temur tuzuklari.

XIV asrning ikkinchi yarmi Markaziy Osiyo tarixida keskin siyosiy beqarorlik, hududiy parokandalik va ichki ziddiyatlar bilan tavsiflanadi. Chigʻatoy ulusi parchalanib ketganidan soʻng Movarounnahr hududida markazlashgan hokimiyat zaiflashib, turli mahalliy amirlar oʻrtasida hokimiyat uchun kurash kuchaygan edi. Natijada iqtisodiy hayot izdan chiqib, ijtimoiy beqarorlik chuqurlashdi. Ana shunday murakkab tarixiy sharoitda Amir Temur siyosiy maydonga chiqib, qisqa vaqt ichida nafaqat hokimiyatni qoʻlga kiritdi, balki markazlashgan davlat barpo etish yoʻlida izchil va strategik siyosat yuritdi. Uning faoliyati nafaqat oʻz davri, balki keyingi asrlar tarixiga ham kuchli taʼsir koʻrsatdi. Mazkur maqolaning maqsadi – Amir Temurning markazlashgan davlat tuzish jarayonidagi faoliyatini ilmiy asosda tahlil qilish, uning boshqaruv tamoyillari va siyosiy strategiyasini ochib berishdan iborat.¹

XIV asr oʻrtalarida Movarounnahr hududi siyosiy jihatdan parchalanib ketgan edi. Chigʻatoy ulusining zaiflashuvi natijasida markaziy hokimiyat amalda yoʻqolib, hududda koʻplab mustaqil yoki yarim mustaqil siyosiy kuchlar shakllandi. Bu holat oʻzaro nizolar, iqtisodiy inqiroz va tashqi xavflarning kuchayishiga olib keldi. Amir Temur aynan shunday beqaror vaziyatdan ustalik bilan foydalandi.² U dastlab siyosiy ittifoqlar tuzish, harbiy kuchni mustahkamlash va mahalliy amirlarni oʻz tomoniga ogʻdirish orqali oʻz mavqeini mustahkamladi. Temurning siyosiy faoliyati bosqichma-

---

¹Temur tuzuklari. – Toshkent: Gʻafur Gʻulom nashriyoti.

² Sharafiddin Ali yazdiy “Zafarnoma”

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026**

bosqich rivojlanib, natijada u Movarounnahrda yagona hokimiyatni qaror toptirishga erishdi.

Amir Temur davlat qurilishida markazlashuv tamoyilini ustuvor deb bildi. Uning fikricha, kuchli davlat faqat yagona markaziy hokimiyat orqali boshqarilishi mumkin edi. Shu sababli u quyidagi strategik choralarni amalga oshirdi:

Birinchiidan, mahalliy hukmdorlarning mustaqilligini chekladi va ularni markaziy hokimiyatga bo'ysundirdi. Bu orqali hududiy parokandalikka barham berildi.

Ikkinchiidan, davlat boshqaruvida sodiqlik va xizmat tamoyillarini joriy etdi. Mansablar merosiy emas, balki xizmatga yarasha berildi.

Uchinchiidan, soliq va iqtisodiy tizimni tartibga soldi. Bu esa davlatning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga xizmat qildi.

To'rtinchiidan, strategik hududlarda o'ziga sodiq amaldorlarni tayinlash orqali markaziy nazoratni kuchaytirdi³.

Amir Temur hukmronlik qilgan davrda davlat boshqaruvi mutlaqo yangi bosqichga ko'tarildi. U o'zining qat'iy va uzoqni ko'zlagan siyosati natijasida markazlashgan, qudrali va yaxlit saltanat barpo etishga erishdi. Sohibqiron boshqaruv tizimida nafaqat o'z davrining ilg'or uslublarini, balki o'tmishdagi boy davlatchilik an'analarini ham mohirona birlashtirdi. Shubhasiz, ushbu murakkab va mukammal tizimning tepasida shaxsan o'zi turar edi.

Sohibqiron Amir Temur davlatni boshqarishda qadimiy turkiy-mo'g'ul an'analariga tayangan holda Qurultoy institutidan samarali foydalangan. 1370-yilning 11-aprel kuni aynan Qurultoy qarori bilan uning Movarounnahr hukmdori deb e'lon qilinishi, bu kengashning naqadar yuksak siyosiy maqomga ega bo'lganini ko'rsatadi. Qurultoy shunchaki yig'ilish emas, balki eng muhim strategik masalalar hal qilinadigan oliy maslahat organi edi. Unda nafaqat harbiy sarkardalar va beklar, jamiyatning intellektual qatlami - olimlar va ulamolar ham ishtirok etgan.

---

³ Nizomiddin Shomi "Zafarnoma"

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026**

Sharafuddin Ali Yazdiy o‘zining “Zafarnoma” asarida 1390-yildagi Qurultoyda Oltin O‘rda xoni To‘xtamishxon bilan munosabatlar kabi murakkab siyosiy muammolar ko‘rib chiqilganini ta’kidlaydi. Bu esa Temuriy davlatida qarorlar qabul qilishga katta e’tibor berilganidan dalolat beradi. Sohibqiron Amir Temur davlat ahamiyatga molik masalalarni hal etishda faqat harbiy qo‘mondonlar yoki amirlar bilan cheklanib qolmagan. Qurultoy va kengashlarda ilm-fan namoyondalari hamda ulamolarning ishtirokiga alohida e’tibor qaratilgan. Tajribali shaxslar nafaqat markaziy boshqaruvida, balki hududiy hokimliklarda ham asosiy maslahatchi vazifasini o‘taganlar.

Tarixchi Nizomiddin Shomiy o‘zining “Zafarnom” asarida Temur saltanatida olimlarning o‘rni nechog‘lik baland bo‘lganligi qayd etadi. Uning yozishicha, hukmdor ulamolarni davlat ishlariga keng jalb etib, ularga yuksak ehtirom ko‘rsatgan. Muhimi shundaki, Amir Temur mutafakkirlardan quruq maqtov emas, balki mamlakat taraqqiyoti uchun xizmat qiladigan xolis va to‘g‘ri tavsiyalarni kutgan.⁴

Shomiyning ma’lumotlariga ko‘ra, Sohibqiron iymonli va taniqli olimlar orasidan eng munosiblarini tanlab olgan. So‘ngra ularni davlatning turli hududlariga ishonchli vakil (amin) sifatida yuborgan. Bu tadbirdan ko‘zlangan asosiy maqsad - mamlakatning har bir go‘shasida boshqaruv adolatli va tartibli bo‘lishini ta’minlash edi.

Xulosa qilib aytganda, Amir Temur markazlashgan davlat barpo etish yo‘lida yuksak siyosiy tafakkur, harbiy mahorat va boshqaruv salohiyatini namoyon etgan buyuk tarixiy shaxsdir. Uning amalga oshirgan islohotlari natijasida Movarounnahrda kuchli va barqaror davlat shakllandi. Temur tomonidan yaratilgan boshqaruv tizimi va siyosiy model nafaqat o‘z davrida, balki bugungi kunda ham tarixiy tajriba sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

---

⁴ Ibn Arabshah. *Ajoyib al-maqdur fi tarixi Taymur*.

**JOURNAL OF
SCIENCE AND INNOVATIVE RESEARCH STUDIES
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026**

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Temur tuzuklari. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nashriyoti.
2. Sharaf ad-Din Ali Yazdi. *Zafarnoma*.
3. Nizam ad-Din Shami. *Zafarnoma*.
4. Ibn Arabshah. *Ajoyib al-maqdur fi tarixi Taymur*.
5. Bartold V.V. *Turkiston mo‘g‘ullar davrida*. – Toshkent.

